

Editor: Claudiu Popescu
Coperta: Andrei Gamarț
Tehnoredactare: Florența Sava
Corectură: Dușa Udrea

IBRIS

Traducere din: „Hillary Clinton de A à Z”
Copyright © 2016, Groupe Artège, Editions du Rocher
10, rue Mercoeur 75011 PARIS and 9,
espace Méditerranée – 66000 Perpignan - FRANCE

Copyright © 2016 Editura Livingstone
pentru ediția în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CLEMENCEAU, FRANÇOIS

Hillary Clinton : de la A la Z / François Clemenceau ; trad.: Mihaela Mazilu. - Pantelimon : Livingstone, 2016
ISBN 978-606-8545-22-6

I. Mazilu, Mihaela (trad.)

94(73)"19" Clinton, H.R.
929 Clinton, H.R.

Distribuit de SC Multicart Com
Tel.: 0733.940.772
www.iuppy.ro
www.editorialivingstone.ro
comenzi@editorialivingstone.ro
www.facebook.com/editura.livingstone

ISBN: 978-606-8545-22-6

François Clemenceau

HILLARY CLINTON De la A la Z

*Cele 100 de cuvinte
pentru a înțelege destinul
ei prezidențial*

Traducerea de Mihaela Mazilu

Prefață de Christine Ockrent

Ediție revăzută și adăugită

LIVINGSTONE
București – 2016

raelienii decât cu Socks și Buddy!⁵³⁹ Părăsind președinția în 2001, Bill și Hillary trebuie să aleagă. Ei nu vor să îi ducă la New York, în noua locuință a familiei, pe cei doi frați dușmani. Socks rămâne deci la Washington, iar Buddy face cunoștință cu viața la țară de la Chappaqua. Dar un an mai târziu, pe 2 ianuarie 2002, va fi și el omorât de o mașină, în timp ce familia Clinton este în vacanță în Mexic.

În ziua de azi, familia Clinton are trei câini! Seamus, un alt labrador ciocolatiu, l-a înlocuit pe Buddy. Seamus poartă, fără îndoială, numele celebrului poet irlandez Seamus Heaney, decedat în 2013. Hillary a ales, la rândul ei, un câniș mic cu numele de Tally, al cărui partener de joacă este o corcitură cu părul creț, pe nume Maisie. Soții Clinton sunt frecvent fotografiați împreună cu câinii lor în timp ce se plimbă pe plajă sau pe aleile din Chappaqua. Chiar la Washington în cartierul lor de la Embassy Row, la doi pași de reședința vicepreședintelui, anul trecut, Barack Obama, care trecea într-un convoi cu escortă, a văzut-o prin geamul fumuriu al mașinii sale pe Hillary care își plimba câinii.

Anecdotele acestea cu câini au ele vreo importanță? Da, pentru că în politică orice detaliu contează. Guvernator sau președinte al Statelor Unite, șeful Executivului reprezintă America. El trebuie să fie imaginea țării. Este important ca americanii să se recunoască în el. Un labrador care are un pic de artroză, un câniș și un câine corcit... animale care însoțesc viața de zi cu zi a cuplului au fost alese în funcție de gusturile lor personale. La fel ca și Bo, câinele pe care Barack și Michelle l-au oferit fiicelor lor, ca recompensă pentru sacrificiile făcute în timpul campaniei din 2008, și căruia i s-a alăturat Sunny în 2013, doi câini de apă portughezi. Câinii soților Clinton fac parte dintre primele zece rase de câini preferate de americani. Și în ajunul unor alegeri, ca și de-a lungul unei președinții, sunt lucruri care contează. La sfârșitul *Memoariilor* sale de Secretară de Stat, Hillary Clinton evocă viitorul său politic și alegerile prezidențiale din 2016 cu aceste cuvinte: „Recent, Bill și cu mine am făcut una dintre lungile noastre plimbări, în apropierea casei, dar de data aceasta împreună cu cei trei câini ai noștri. Iarna a fost foarte lungă, și primăvara începea să apară sub dezgheț. Ne-am plimbat și am stat de vorbă (...). Știam amândoi că eu aveam de luat o decizie importantă⁵⁴⁰. O adevărată artă, aceea de a îmbina imaginea tradițională a unui cuplu american cu cea a animalelor lor de companie și cu marea politică.

539. *Inside Politics*, CNN, 12 ianuarie 2001. (n. a.)

540. Hillary R. Clinton, *Le temps des décisions* (Vremea deciziilor), p. 714, Fayard, 2014. (n. a.)

CUPRINS

<i>Prefață</i>	5
<i>Introducere</i>	11
<i>Mulumiri</i>	16
1. Huma Abedin, umbra.....	17
Adolescența, descoperirea celui alt.....	21
Madeleine Albright, cea care a făcut pionierat.....	24
Saul Alinsky, latura sa de stânga.....	27
Anglia, rădăcini și aripi.....	29
Banii, fără complexe.....	31
Arkansas, trambulina.....	35
Avocată, <i>the good wife?</i>	40
David Axelrod, artizan începând din 1996.....	43
2. Bebelușii, darurile din cer.....	45
Benghazi, coșmar despre care nu se vorbește.....	47
Bill, partenerul.....	50
Bill de Blasio, primarul util.....	54
Bin Laden, a avea sau a nu avea.....	56
Bosnia, amintirea care ucide.....	58
David Brock, paloșul devenit scut.....	60
Bush, și dacă era Jeb?.....	63
3. Chappaqua, refugiul.....	67
Chelsea, moștenitoarea.....	70
China sau ce înseamnă să faci o gafă.....	73
CNN și Fox News, platouri-complce.....	77
Coafura, de ce atâtea tunsori?.....	80
Complot, teoria defensivă.....	83
4. Dezbaterile, arta turnirurilor.....	87
Departamentul de Stat, adevăratul bilanț.....	91
5. Marian Wright Edelman, inițiatorea.....	95
Educația, cruciada sa franceză.....	99
Rahm Emanuel, centurionul.....	102
Emily's List, școala femeilor.....	106
Copilărie, leagănul obișnuit.....	109
Europa, ca între „prieteni”.....	112

6. Feminism, cauza majoră.....	115
First Lady, ucenicia lui eu.....	118
Gennifer Flowers, floarea otrăvitoare.....	122
Fundatia Clinton, carnet de adrese, sursă de conflicte.....	126
Vince Foster, politica asasin.....	129
Franța, imaginea orașului Épinal.....	132
7. Kirsten Gillibrand, viitoarea Hillary?.....	135
Al Gore, fostul rival.....	138
8. Hillaryland, păzitoarele templului.....	143
Hollywood, bancomatul.....	149
<i>House of Cards</i> , bazat pe o poveste adevărată?.....	152
9. Iowa – ori trece, ori pică.....	155
Irak, votul perdant.....	158
Israel, relația consimțită.....	163
10. Jesse Jackson, păcătosul mediator.....	169
Donald Jones, frate și naș.....	172
Paula Jones, detonatoarea.....	175
Vernon Jordan, consolatorul.....	179
11. Kennedy, mit și trădare.....	183
John Kerry, succesorul.....	187
12. Monica Lewinsky, flagelul.....	191
Libia, războiul lui Sarko.....	195
Little Rock, marele vals.....	199
Cărți, biblioteca turnantă.....	202
Martin Luther King, Hillary și votul black.....	205
13. Mașinăria, forța de lovire.....	209
Casa Albă, nu doar puterea.....	212
Mariajul, pentru ce este mai rău din ce este cel mai bine și viceversa.....	215
Marjorie Margolies, cealaltă bunică.....	219
Mijloacele de comunicare în masă, ură pur și simplu.....	222
Metodismul, religia în acțiune.....	225
Miles, kilometrajul politic.....	228
14. New Hampshire, lacrima.....	231
New York, fieful.....	234
<i>Nine Eleven</i> , traumatism și pretexte.....	237
Nixon, Watergate și declin.....	241
15. Barack Obama, impedimentele.....	245
Obezitatea, provocarea următoare.....	248

16. Pact, contractul de încredere.....	251
Plafonul de sticlă, prima femeie.....	254
Pretendenți, balul alegerilor primare.....	256
<i>Primary Colors</i> , cinematograful lui Hillary.....	259
Program, cereți-!.....	262
17. Reforma sănătății: arta și maniera.....	265
<i>Republicani, cu Trump, dreapta poate să moară</i>	268
Râs, ceea ce se ascunde în spatele lui.....	273
Rodham, tata, mama și frații mei.....	276
Eleanor Roosevelt, idolul.....	280
18. Sănătate, timpul pentru <i>check-up</i>	283
Scandaluri, <i>sexgate</i> și <i>emailgate</i> : complotiști și democrație.....	286
Senat, anticamera.....	290
Kenneth Starr, barosul de forjă.....	293
19. Tea Party, marea infuzie.....	295
<i>Three AM</i> , publicitatea.....	298
Ticket, o anticipare de salsa.....	301
Cea de-a treia cale, busola centristă.....	303
20. Vacanțe, cu ce preț.....	307
Vietnam, un antirăzboi transformat în diplomatie.....	310
21. Wall Street, finanțele nu sunt dușmanul ei.....	315
Wal-Mart, capcana etichetei.....	318
Elizabeth Warren, alternativa.....	321
Washington, atracție sau respingere.....	324
Wellesley, calea de inițiere.....	326
West Wing, enclava Biroului Oval.....	328
<i>Whitewater</i> , pacatul originar.....	332
22. Yale, trecerea la fapte.....	335
23. Zeke, First Dog și ceilalți.....	339

Introducere

Când am anunțat-o, pe 7 iunie 2014, la o recepție dată în onoarea ei la Paris, că scriam o carte despre ea, reacția lui Hillary Clinton a fost să ridice ochii spre cer, cu un surâs larg, lăsându-se ușor pe spate. De parcă era agresată și flatată, îndărătnică și interesată, în același timp. O poți înțelege, cel puțin jumătate din cărțile despre viața ei și despre căsnicia ei are ton de anchetă prin care se adună dovezi sau pamflet cu vitriol. Cealaltă jumătate conține sume de cunoștințe și de investigație mai degrabă echilibrate care m-au ajutat să îmi limpezesc calea. Ei bine, încă o carte? În franceză? Hillary Clinton este cunoscută în lumea întreagă. Am intrat în legătură cu ea pentru prima dată când a venit la Paris, în anii '90. La vremea aceea, First Lady se interesa de educația „în stil francez“, mai ales din grădinițe și școli primare, ca și de contractul nostru social în domeniul sănătății publice. Câțiva ani mai târziu, am urmat-o în mitingurile ei de campanie pentru a se realege senatoare din partea statului New York, apoi în lupta de cucerire pentru nominalizarea democrată în vederea alegerilor prezidențiale din 2008. Această luptă contra tânărului ei rival afro-american Barack Obama era fascinant de povestit în viața de zi cu zi. La Departamentul de Stat, am încercat să înțeleg marja ei de manevră în raport cu echipa de la Casa Albă și Pentagon. La New York, am constatat greutatea mașinăriei enorme care devenise Fundația Clinton pe care o conduce ea de la plecarea din Administrația Obama, împreună cu soțul ei Bill și fiica lor Chelsea.

Și iat-o acum în fața marii provocări din 2016. Ce este cu ambiția asta pe care o poate împinge pe o fostă First Lady a Statelor Unite, o senatoare a Statului New York timp de opt ani, o Secretară de Stat a

primului președinte afro-american să dorească să revină la Casa Albă? O pasiune devoratoare pentru serviciul public? O sete nepotolită de putere? O voință de revanșă indestructibilă? Începând cu 1978, Hillary Rodham Clinton nu a mai cunoscut altceva decât traveele puterii locale, naționale și internaționale. 36 de ani de exercitare a autorității de stat și a puterii legislative, atât de puternică în Statele Unite. Așadar, nu se va mai opri niciodată? Nici măcar ca să aibă grijă de nepoțica ei Charlotte și să profite de o viață în sfârșit tihnită? Nu, Hillary *is back!*

Adolescentă de dreapta, studentă de stânga la Yale, avocată pricepută, First Lady destul de nepricepută, senatoare „soim“ tatuată din cauza votului pentru războiul din Irak, candidată la Casa Albă, incomodă, secretară de Stat, consensuală, Hillary a devenit azi, cu noua sa candidatură la președinția Statelor Unite, o campioană de extrem centru. Conservatoare în privința planului de valori în materie de politică externă și social-democrată *made in USA* pe plan economic, în ciuda complicităților sale cu Wall Street. Cum să descurci toate astea?

În 100 de cuvinte-cheie, am încercat să fac să se înțeleagă cine e cu adevărat Hillary Rodham Clinton, ce a făcut ea și ce vrea să realizeze de-acum încolo. Cu aceste rânduri nu am nicio pretenție de a fi exhaustiv. Proiectul se vrea pedagogic. Căci, în Franța, cine o cunoaște cu adevărat pe Hillary Clinton? Dincolo de drumul crucii parcurs de ea ca soție a președintelui Bill Clinton, a campaniei sale ratate împotriva lui Barack Obama și de trecerea sa remarcată în direcția diplomației americane, cine îi cunoaște, de fapt și de drept, caracterul, rădăcinile sale familiale și politice, credința sa metodică, capitală, pentru a măsura forța ei interioară și proiectul ei de societate, gusturile sale personale și atât de numeroșii ei prieteni repartizați în cercuri concentrice în jurul planetei Clinton? Care este raportul său față de putere, de sex, de bani? Care este motorul ei, de unde îi vin ideile de stânga și de dreapta? Ce a învățat ea de-a lungul deceniilor despre putere? S-a corectat, și-a înțeles greșelile și acum încearcă să revină mai puternică după lecțiile învățate pe câmpul de bătălie?

«O sută de cuvinte-cheie, asta înseamnă în mod firesc că am ales, că am zăbovit pe niște căi și că am fost în impas. Am ales să pun accentul pe datele de bază, revizuite după măsura actualității și a candidaturii, dar și să subliniez aspectele necunoscute ale personalității sau a parcursului vieții lui Hillary. Cartea nu pleacă, ca în biografii, de la numeroasele întâlniri cu personalitățile supuse interogatoriului amintirilor. Martorii esențiali ai vieții lui Hillary s-au exprimat deja în numeroase rânduri în lucrările publicate în Statele Unite, despre Hillary. Au mai fost solicitați și alți martori, americani, dar și francezi și europeni ca să aducă anecdote noi sau să traseze perspective ale proiectului politic al lui Hillary Clinton. Confrați jurnaliști, cercetători, diplomați, membri ai unor lobby-uri, militanți, țin să mulțumesc aici tuturor celor care mi-au acordat din timpul lor.

Cititorul se poate întreba, cu toate acestea, în ce stare de spirit eram când am scris această carte. Pentru că am fost corespondent de presă în Statele Unite timp de șapte ani, am acoperit ultimele patru alegeri prezidențiale americane și sunt atent de aproape 30 de ani la politica externă a primei mari puteri mondiale, am privit această țară și pe conducătorii ei și cu microscopul, și cu telescopul. Este imposibil să înțelegi într-adevăr această națiune dacă nu cunoști părerea celor implicați. Nici să îi analizezi traiectoriile nu e posibil fără să te dai măcar un pic înapoi. Același lucru este valabil și în cazul lui Hillary Clinton.

Așadar, trebuie să o iubești pe Hillary Clinton ca să scrii despre ea? Niciun alt personaj din viața politică americană nu a atras atâta ură și admirație, atâta neîncredere și fascinație. Ca să o cunoști mai bine, mulțumită acestei munci de investigație, Hillary pare la început un cameleon straniu care își schimbă adesea înfățișarea și discursul. După spusele greu de egalat ale lui Barack Obama, Hillary este adesea *likable enough*, destul de simpatică. Cu toate acestea, există niște constanțe și o formă de coerență la ea care dau de gândit. În legătură cu determinarea sa, cu feminismul american, voința de a servi, violența și prețul politicii în Statele Unite și perpetua căutare a puterii acestei țări acuzate neîncetat că face prea mult pentru asta sau niciodată destul.

Când am tradus și prefațat marele discurs al lui Barack Obama privind raporturile dintre rasă și religie în America mai degrabă decât în Statele Unite, în plină bătălie a alegerilor preliminare contra rivalei sale Hillary Clinton, estimasem că nu era important, de fapt, să fie nominalizat, ales sau chiar să fie un bun președinte¹. Parcursul său în sine era semnalul unei Americi care se schimbă și se maturizează. Același lucru este valabil și pentru Hillary Clinton. Dacă este nominalizată și aleasă președinte, trebuie să se spere, în mod firesc, ca ea să pună în funcțiune tot ce este mai bun din experiența ei. Dar, ca și Obama, va dezamăgi, căci mașinăria politică și inima puterii în America, în Camera reprezentanților ca și în Senat, au atins niveluri de disfuncționalitate care aduc la disperare tot mai mulți cetățeni ca și opinia publică de la un capăt la altul al lumii. Pentru Hillary, alegerea ei ar conta atât dacă nu mai mult mandatul său. A face o banalitate din venirea la Casa Albă a unui negru care a spart tabuurile și a unei femei care a străpuns plafonul de sticlă, iată ce ar reuși America să ofere lumii.

Și mai incredibil ar fi ca Hillary Clinton să eșueze încă o dată în câștigarea președinției prin victoria-surpriză a unui candidat pe care nimeni nu ar fi mizat de la început, precum Bernie Sanders din partea democraților sau Donald Trump din partea republicanilor. Capabilă să surprindă lumea ei în ultimul moment, ca și soțul ei, Bill, în 1992. Dăruiată cu o încredere totală în destinul ei, ca Barack Obama, plecat de așa de departe în 2008. În cursul alegerilor preliminare care au pus-o în fața lui Obama, a apărut un slogan: *she is so yesterday!* Ca și cum ar fi vrut să semnaleze apartenența ei la o lume de ieri și nu la cea de mâine. Aceasta este toată greutatea exercițiului care o așteaptă. Trebuie să aibă întreaga experiență pe care o așteaptă marele public și deci vechimea de rigoare? Sau, dimpotrivă, să întrunchipeze viitorul cu tot ceea ce presupune imaginația, creativitatea, capacitatea de a surprinde?

În 2008, Hillary Clinton pierduse în fața lui Obama în parte pentru că ea credea că i se cuvenea locul de la Casa Albă. Ea, fosta Primă Doamnă devenită senatoare a statului New York și care obținuse

1. *Despre rasă în America*, Barack Obama, Grasset, 2008 (n. a.)

toate medaliile de luptă livrate împreună cu soțul ei împotriva republicanilor și a mass-media, necruțătoare în voința lor de a distruge acest cuplu sau de a-l despuia până la indecență.

Nici în 2016, Casa Albă nu va fi predată pe o tîpsie de argint. Va trebui mai întâi să se impună în propria sa tabără, dar mai ales în fața unui adversar republican, reprezentantul unui partid aflat încă în plină căutare a identității, între dreapta moderată reprezentată de Jeb Bush, dreapta radicală reprezentată de Ted Cruz sau de populismul nerușinat reprezentat de Donald Trump. De fapt, Marele Old Party al lui Abraham Lincoln, Eisenhower și Reagan încă își caută „Obama” lui, un bărbat sau o femeie capabil(ă) să deschidă o nouă eră conservatoare mai adaptată la mutațiile demografice și sociale ale poporului american. După ce a recucerit Senatul la alegerile de mijloc de mandat în toamna lui 2014, nimic nu anunță că republicanii vor găsi un nou campion. Dar, dacă se va întâmpla asta, Hillary va trebui să se lupte zdravăn. La 68 de ani, în ciuda unei sănătăți care a dat naștere la neliniște și îndoială la sfârșitul lui 2012, Hillary Clinton e o luptătoare. Se fălește deja cu meritele partenerului ei, Bill, dacă ar trebui să devină Primul Domn al Americii. Este însoțită de fiica ei Chlesea, care pare să prindă tot mai mult gust de politică. Mitul dinastic al familiei Kennedy nu e prea departe. JFK era un erou adulat de Bill. Hillary o avea ca model pe Eleanor Roosevelt, femeii de caracter și luptătoare. Aceste pagini de istorie contemporană americană sunt pasionante pentru a le răsfoi. Oricare ar fi rezultatul acestui nou sezon prezidențial, Hillary Rodham Clinton va rămâne un model de ambiție pentru femeile care vor să facă politică. Și oglinda unei Americi moderne și diverse, capabilă să se adapteze fără încetare evoluțiilor societății mondializate.

Irak, votul perdant

Hillary Clinton nu a putut uita data de 10 octombrie 2002. În ziua aceea, la mai bine de un an de la *Nine Eleven*, atentatele de la 11 septembrie, senatoarea statului New York trebuie să se pronunțe printr-un vot care să îl autorizeze sau nu pe președintele George W. Bush să facă uz de forță împotriva Irakului lui Saddam Hussein. Nimeni nu își imaginează că această aleasă al cărei soț Bill pusese să fie bombardat Irakul pentru a-l obliga să primească inspecții ONU să fie pe un teren necunoscut. În ziua aceea, după ce fusese cu colegii ei la câteva ședințe informative ținute de serviciile de informații, Hillary Clinton trece la microfon sub cupola Senatului ca să spună următoarele: „După ce m-am gândit și am examinat serios lucrurile, am ajuns la concluzia că un vot favorabil pentru această rezoluție va servi mai bine interesele națiunii noastre. (...) Este un vot dificil, probabil decizia cea mai grea pe care am luat-o vreodată, cu atât mai mult cu cât orice vot ne-ar putea aduce mai aproape de război, dar îl exprim cu convingere. Poate că decizia mea este influențată de cei opt ani pe care i-am petrecut la Casa Albă observându-l pe soțul meu confruntându-se cu marile provocări ale țării noastre. Vreau ca acest președinte sau oricare alt președinte din viitor să fie pe poziția cea mai puternică pentru a conduce Statele Unite în caz de război. În al doilea rând, vreau ca Saddam Hussein să știe cât de unită este țara noastră în spatele președintelui nostru în momentul în care suntem în război cu teroriștii și cu deținătorii de arme de distrugere în masă. În al treilea rând, vreau ca bărbații și femeile care servesc în armata noastră, în cazul în care vor fi chemați să lupte împotriva Irakului, să știe că țara noastră este strâns hotărâtă în spatele lor.”²⁶²

În justificarea sa, Hillary Clinton nu a fost singura dintre aleșii democrați care au votat în favoarea folosirii forței în Irak. La Camera

²⁶² Carl Bernstein, *A Woman in charge (O femeie la conducere)*, p. 549, Arrow Books, 2007. (n. a.)

Reprezentanților, 82 au votat pentru și 162 împotriva. Cât despre Senat, 29 au votat pentru și 21 împotriva. Hillary l-a autorizat pe președintele Bush să înceapă războiul în Irak împreună cu senatori complet experimentați și fără nicio legătură marcată cu neoconservatorii care acționează în umbra președintelui republican. Este cazul, de exemplu, al viitorului vicepreședinte Joe Biden; al celui care va fi nominalizat de Partidul Democrat pentru alegerile prezidențiale viitoare din 2004, John Kerry; al senatorului de Carolina de Nord, un stat cu o puternică populație de militari, John Edwards; sau al senatoarei de California și membră al Comisiei pentru Informații Diane Feinstein. Dar rezistența, fără rost, s-a exprimat prin glasul altor senatori, la fel de serioși și de legitimi: Ted Kennedy, portdrapelul dinastiei; Bob Graham, senator de Florida și șef al Comisiei pentru Informații; și Jack Reede, senator de Rhode Island și membru în Comisia pentru Armată.

Altfel spus, Hillary Clinton nu poate, după acest vot, să se preva- leze de un umanism sau de circumstanțe care să aibă vreo legătură cu confuzia. Se va dovedi în continuare că informațiile date aleșilor erau „aranjate” sau „vagi” și că mai mulți înalți responsabili mințiseră cu bună-știință în legătură cu faptul că Saddam ar fi posedat arme de distrugere în masă cu unicul scop de a porni război în Irak de a-l da jos pe dictator, pentru a aduce o democrație majoritară spre profitul șiiților și pentru a favoriza în același timp o diversificare de alianțe în Orientul Mijlociu.

Odată războiul pornit în martie 2003, Hillary face parte dintre acei aleși care sunt contrariați de metodele folosite: dezmembrarea totală a partidului Baas, hăituirea rețelelor lui Saddam, instalarea la putere a unor responsabili șiiți puțin reprezentativi pentru propria lor comunitate, incapacitatea de a trata primele forme de rezistență calificate de teroriști. Doar că la 15 decembrie 2003, la aproape zece luni de la declanșarea războiului, Hillary se încapățânează. Nu vrea să dea impresia că s-a înșelat. Din fericire pentru ea, se întâmplă că Saddam Hussein este capturat cu o zi înainte de trupele americane. Invitată de Council of Foreign Relations, iată ce declară ea: „Ieri a fost o zi bună pentru Irak. (...) Acum, că Saddam va trebui să

răspundă în fața justiției, sper că perspectivele de pace și de stabilitate în această țară se vor ameliora. (...) Fac parte dintre cei care l-au susținut pe președintele Bush pentru a folosi forța împotriva lui Saddam Hussein. Am avut câteva diferende și divergențe de apreciere în felul în care a fost folosită această autoritate de a purta război. Dar susțin în continuare ceea ce am votat, întrucât era o etapă indispensabilă pentru a obține unanimitate în Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite pentru a trimite inspectorii în Irak²⁶³.

Se vede clar, Hillary a început să își schimbe argumentele. În continuarea alocuțiunii sale, ea sugerează chiar să se schimbe abordarea în Irak, să se încerce găsirea altor parteneri pentru a prelua sarcina de a schimba viitorul politic al țării, sau să fie implicate mai mult Națiunile Unite. Mai trebuie spus și că tocmai fusese în Irak, chiar înainte de a fi capturat Saddam și că ceea ce a văzut și auzit „pe teren“ o făcuse să se îndoiască în privința șanselor de succes al armatei americane și a administrației proconsulare. Acest lucru nu o împiedică „să aplaude“ inițiativa Secretarului Apărării Donald Rumsfeld de a solicita o mai largă participare a trupelor NATO în Irak. Pe scurt, Hillary retropedalează, dar nu vrea să revină asupra deciziei.

Această atitudine care amestecă criticarea intervenției americane și refuzul de a-și autocritica decizia din 2002 avea să dureze până la alegerile prezidențiale din 2008. Din 2006, din timpul campaniei pentru alegeri la jumătatea mandatului în cursul căreia tabăra democraților joacă deschis cartea irakiană și retragerea trupelor în bună ordine, Hillary nu mai datorează nimănui nimic ca să continue să critice metodele și soluțiile extreme ale administrației Bush. Dar încă de la primele dezbateri în contradictoriu organizate începând din 2007 în maratonul pentru Casa Albă, Hillary este plasată de fiecare dată în fața opțiunii ei din 2002. „Votul din Senat în favoarea războiului din Irak a costat-o, fără îndoială, nominalizarea în 2008“, comentează fostul ambasador al Franței la Washington, François Bujon de l'Etang.²⁶⁴ „Obama nu a trebuit să voteze“, adaugă el, pentru a

263. <http://www.cfr.org/iraq/remarks-senator-hillary-rodham-clinton-transcript/p6600>. (n. a.)

264. Întâlnire cu autorul la 11 iunie 2014. (n. a.)

sublinia că senatorul de Illinois a „beneficiat“ de această virginitate în opțiunea sa pentru sau contra războiului. Și diplomatul mai citează un alt senator care s-ar fi putut inspira de la Hillary în 2002: Tom Daschle, ales al statului Dakota de Sud, mare baron progresist și fost șef al majorității în Senat. Dar referința este implicită. Daschle și-a pierdut portul odată cu reînnoirea Senatului în 2004. Republicanii, în frunte cu vicepreședintele Cheney, nu i-au iertat votul împotriva războiului în 2002. Campania împotriva lui a fost cumplită, adversarul său acuzând „încurajarea inamicului în Irak“. Daschle s-a ținut tare, dar și-a ratat realegerea cu puțin. Oare de soarta asta se temeă Hillary pentru propria sa realegere în Senat în 2006, trambulină pentru candidatura ei din 2008 pentru Casa Albă?

De atunci, Hillary a ajuns să recunoască faptul că a greșit. În *Memoriile* sale de Secretară de Stat, a încercat într-un capitol despre implicarea ei în a trimite întăriri în Afganistan, iată pasajul pe care Hillary l-a cizelat până la ultimul cuvânt: „Ar fi trebuit să îmi exprim regretele mai curând și în termenii cei mai clari și cei mai direcți cu putință. (...) Dar m-am abținut să pronunț cuvântul «eroare». Nu a fost din oportunism politic. (...) Credeam că am acționat de bună credință și că am luat cea mai corectă decizie pe care puteam să o iau, ținând cont de informațiile de care dispuneam. Și nu eram singura care mă înșelam. Dar m-am înșelat. Punct final“²⁶⁵. Și atunci când, fiind în trecere prin Paris pentru promovarea cărții sale, Gilles Bouleau a întrebat-o în platoul de la orele 20 al postului TF1 dacă aceasta a fost cea mai gravă eroare a carierei sale politice, Hillary a răspuns printr-un singur cuvânt: *yes*.²⁶⁶

Să fi acționat Hillary „cu bună-credință“? Nu este așa de sigur. Să zicem că asta era și în spiritul temperamentului ei și că, precum numeroși consilieri ai ei, printre care Madeleine Albright, traumatizați de atentatele de la 11 septembrie, era convinsă că America trebuia să își arate forța. „Ținând cont de informațiile de care dispuneam“? Hillary nu a vrut niciodată să spună clar dacă citise rapoartele

265. Hillary R. Clinton, *Le temps des décisions (Vremea deciziilor)*, p. 180, Fayard, 2014. (n. a.)

266. Interviu la JT al TF1, la 7 iulie 2014. (n. a.)

clasificate ale serviciilor de informații legate de armele de distrugere în masă irakiene. Dintre cei șase senatori care au afirmat că le-au citit, patru au votat împotriva rezoluției care îi dădea lui Bush mijloacele legale să intre în război. Doi au votat pentru.²⁶⁷

Prin mărtusirile tardive privind „eroarea“ sa, Hillary sugerează așadar că alegătorii americani au întoars această pagină. Dacă ea a pierdut probabil nominalizarea democrată în 2008, este în mare parte din cauza acestui vot din urmă cu șase ani. Este clar că în 2016, ea își dorește să fie altfel.

Israel, relația consimțită

Chelsea Clinton încă nu suflase în prima sa lumânare de pe tort în decembrie 1981 când părinții ei au plecat în prima lor călătorie în Israel. Organizată de parohia lui din Little Rock, călătoria îi permite lui Bill, care a pierdut cu un an în urmă realegerea sa în postul de guvernator al statului Arkansas, și lui Hillary să descopere Pământul Sfânt. „Ador Ierusalimul“, scrie Hillary 33 de ani mai târziu în *Memoriile* sale diplomatice. Însă o mică frază din următorul paragraf stârnește imediat furia lobby-ului evreiesc american: „La Ierihon, în Cisiordania, am putut să îmi fac o idee despre cum era viața sub ocupație pentru palestinieni, privați de dreptul demnității și al autodeterminării pe care americanii îl consideră ca pe ceva care li se cuvine“²⁶⁸. Nu își va cere scuze pentru asta. Deoarece Hillary este probabil cea mai bună avocată a statului evreu în Statele Unite de niște decenii și că, dacă va fi aleasă în 2016, ea va fi pentru Israel un mult mai bun aliat decât a fost Obama.

Nu este nimic ce ține de familie, de afectiv sau de irațional în demersul pro-israelian al lui Hillary Clinton. Dacă religia ei creștină metodistă o apropie mai mult de evrei decât de musulmani, convingerea ei politică și istorică este că Statele Unite trebuie să fie garant al securității Israelului. Asta nu a împiedicat-o să ia în considerare suferința și sentimentul de nedreptate ale palestinienilor. Da, a crezut în pacea din Orientul Apropiat. Atunci când soțul ei a organizat împreună cu Rahm Emanuel ceremonia de semnare a acordurilor de la Oslo și strângerea de mâini între Yitzhak Rabin și Yasser Arafat, ea era plină de speranță. Dar cine n-ar fi fost? Și când asistă, din păcate, câteva luni mai târziu la funeraliile lui Rabin, asasinat de un extremist evreu, se gândește că moștenirea pacifistă a acestuia va fi perpetuată de Shimon Peres. În 1998 devine ea însăși unul dintre primii responsabili politici americani care să dorească emergența

267. *The Atlantic*, 9 iunie 2014. (n. a.)

268. Hillary R. Clinton, *Le temps des décisions (Vremea deciziilor)*, p. 365, Fayard, 2014. (n. a.)